

Protocol de prevenció, detecció i abordatge de l'assetjament i abús sexual

1. Introducció

El contacte corporal és element essencial a la pràctica de l'activitat física i l'esport. La millora del propi rendiment sempre significa modificacions corporals, que inevitablement impliquen un contacte molt pròxim entre esportistes, entrenadors o entrenadores i altres especialistes i col·lectius involucrats.

En la majoria dels esports, els entrenadors o entrenadores donen instruccions als i a les esportistes mitjançant el contacte físic. Tocar, donar copets o abraçar són accions que formen part de l'univers conductual de l'esport. Sense contacte físic, l'expressió dels nostres sentiments d'alegria, o l'esperit d'equip no serien el mateix. Així entrenar i competir construeix una relació mental, social i emocional entre esportistes, entrenadors i entrenadores, i també entre representants institucionals.

Algunes formes de contacte físic en l'esport tenen la seva funció i poden resultar gratificadores i engrescadores. Tocar-se i felicitar-se forma part de la quotidianitat i no ha de ser un tema tabú en l'esport. És important discutir allò que considerem com a acceptable o inacceptable a la nostra cultura i, especialment, a l'àmbit de l'esport. El concepte del que "és adequat" canvia amb el temps, pot variar enormement entre generacions, entre homes i dones i entre nois i noies. En un món de significats canviant, la població adulta ha de ser èticament conscient i capaç de reconèixer els comportaments inapropiats, que poden derivar en assetjament i abusos sexuals.

2. Marc legal

Els assetjaments i abusos sexuals estan considerats com a delictes pel Codi Penal (LO 10/1995 de 23 de novembre del Codi Penal, EL 11/1999 de 30 d'abril)

- Abusos sexuals Capítol II, Articles 181-183: Actes no violents, però no consentits o amb consentiment viciat. En qualsevol cas, s'entén que hi ha consentiment viciat els dirigits cap als menors de 13 anys o cap a persones privades de sentit o amb trastorns mentals.
- Assetjament sexual Capítol III, Article 184: Sol·licitud de favors sexuals per qui té una posició preminent respecte de la víctima.

3. Objectiu

L'objectiu d'aquest protocol és:

1. Prevenir possibles situacions d'assetjament i abús sexual entre professionals i esportistes del Club Natació Granollers.
2. Establir un procediment d'actuació davant d'indis de situacions d'assetjament i abús sexual.
3. Promoure un context social de rebuig i una adequada resposta davant de qualsevol modalitat de violència sexual contra adults i persones menors d'edat.

4. Prevenció

El Club Natació Granollers implanta mesures preventives per tal d'evitar i minimitzar els riscos de casos i situacions d'assetjament o abús sexual.

1. Creació d'un espai favorable de diàleg en què els esportistes i professionals puguin parlar de forma oberta sobre temes difícils en el context esportiu. El diàleg és fonamental per aconseguir un millor treball en equip i prevenir situacions èticament dubtoses.
2. Identificació dels riscos potencials associats a les activitats esportives i mesures preventives:
 - *Piscines i gimnàs* (durant els entrenaments): realitzar les xerrades individuals a peu de piscina o de pista, a la vista de la resta de companys, o bé estar dos tècnics o tècniques presents en el moment de la xerrada.
 - *Vestidors* (entrenaments): vestidors diferenciats per a homes i dones, sempre que sigui possible, separar menors dels adults; en cas d'haver adults en el vestidor, comptar amb dos tècnics, en la mesura del possible.
 - *Sales de serveis complementaris* (fisioteràpia, psicologia, etc): fer públic l'horari d'utilització de la sala i fer conèixer al Director Tècnic del nom del professional i del pacient que es consulta en cada moment; no tancar amb clau la porta de la sala, indicant que la sala està ocupada.
 - *Despatxos* (reunions amb esportistes, tècnics, etc): la majoria de despatxos tenen les parets de vidre; no tancar la porta amb clau; en cas de ser un despatx que no es veu l'interior, controlar l'ús mitjançant un registre d'ús on constarà l'horari i les persones que han fet ús del mateix.
 - *Habitacions* (lloc de descans i pernocta al llarg d'una competició o concentració): els menors d'edat no podran compartir habitació amb un adult; les habitacions dels menors hauran de ser, com a mínim, dobles; controlar les visites pel responsable de l'expedició.
3. Cal considerar les següents recomanacions, que són sempre responsabilitat de la persona adulta, no del nen o de la nena:
 - L'adult/a és qui ha de crear l'atmosfera i l'entorn en el qual els i les atletes perceben que la seva integritat corporal i el seu dret a l'autodeterminació sexual no estan en perill. Això significa, per exemple, que una persona pot parlar també dels temes difícils i sentir-se segura a l'hora d'expressar les seves opinions lliurement en el context esportiu. L'adult/a ha d'escoltar els nens, nenes o joves i ha de prendre's les seves explicacions i opinions seriosament.
 - L'adult/a s'ha d'abstenir de realitzar qualsevol actuació o donar un tractament que afecti la dignitat personal dels i les esportistes, i a més a més s'ha d'abstenir d'interferir en la vida privada dels i les esportistes més enllà del que sigui estrictament necessari per aconseguir l'objectiu comú acordat.
 - L'adult/a no ha de cometre cap acte d'abús sexual, d'abús de poder ni d'assetjament sexual de cap mena envers als i a les esportistes. Això significa, per exemple, que l'adult/a no ha de satisfer les seves necessitats sexuals o impulsos agressius amb els o les joves esportistes, ni crear una atmosfera "carregada" sexualment.
 - Els actes i relacions sexuals entre un adult/a i un o una esportista jove no estan permesos sota cap circumstància i seran contemplats com a abusos sexuals. Això també s'aplicarà a les relacions entre esportistes menors i esportistes majors d'edat.
 - L'adult/a no ha de tocar l'esportista de tal manera que el contacte pugui ser raonablement interpretat com de naturalesa sexual o eròtica per alguna de les dues parts. Aquest seria el cas de tocar deliberadament (o fer que una altra persona ho faci) els genitals, natges o pits. Per l'esportista, poden ser desagradables, per exemple, les següents situacions: Donar la mà un temps massa llarg en trobades o comiats; Una abraçada amb intenció de bes; Estrènyer el cos del o la jove.

- L'adult/a ha d'abstenir-se de manifestar verbalment intimitats sexuals explícites o implícites, i ha d'intervenir si observa aquest tipus de llenguatge entre els infants o els nois i noies. Això inclou comentaris impregnats de sexualitat com per exemple: Correccions grogleres i insults.; Acudits "verds" sota el pretext que l'humor ho justifica tot; Preguntes irrellevants sobre la vida sexual de l'esportista.
 - El comportament de l'adult/a ha de ser respectuós amb els i les esportistes en totes les situacions (durant els entrenaments, jocs, viatges, etc), i també ha de ser així en espais com vestidors o habitacions d'hotel. En el desenvolupament des de l'adolescència cap a la vida adulta les relacions de poder poden ser problemàtiques, especialment a certes edats i particularment si qui ocupa la posició de poder (per exemple l'entrenador o l'entrenadora) és el propi pare o mare. Per aquest motiu és recomanable que els i les esportistes de més de 15 anys d'edat rebin el mateix tractament que la resta de membres de l'equip i que, per exemple, durant els viatges les persones adultes no comparteixin habitació amb les joves.
 - El nen o la nena, o el noi o noia mai no han de tenir la sensació que s'espera algun tipus de "servei" sexual com a agraïment per les beques o serveis que els hagin facilitat les persones adultes.
 - És responsabilitat de l'adult/a negar-se a iniciar actes o relacions basades en els suggeriments sexuals fets pels i les joves, ja que els infants i adolescents no necessàriament són conscients de les conseqüències que poden tenir aquest tipus d'iniciatives. Els sentiments d'afecte i enamorament cap a un adult/a a vegades responen a la consideració de l'adult/a com a ídol. La persona adulta ha de conèixer la seva pròpia responsabilitat en les situacions en les que els i les joves manifesten sentiments d'enamorament cap a un adult/a amb posició de poder (entrenador, entrenadora, delegats i delegades, etc.). L'adult/a no ha de respondre a aquest tipus d'afecte, sinó establir de forma sensata i amb bones maneres els límits adequats de comportament i relació.
5. Difusió del contingut del protocol i facilitar la deguda formació, informació i sensibilització en aquesta matèria entre els seus esportistes i tècnics de les seccions esportives

6. Detecció i actuació

La detecció de l'assetjament i/o abús sexual consisteix a reconèixer o identificar una possible situació d'assetjament o abús sexual. La detecció és la primera condició per a poder intervenir en estos casos i possibilitar així l'ajuda a la víctima que pateix aquest problema. Ha de ser el més ràpida possible per a evitar la gravetat de conseqüències i incrementar les possibilitats d'èxit de la intervenció, tractar les seqüeles, prevenir la repetició, etc.

L'assetjament i/o abús sexual pot presentar-se de les següents maneres (tant de l'adult cap al menor, com entre menors, que en cas de donar-se també s'ha d'actuar):

- Mofes i insults de connotació sexual
- Gesticulacions o expressions facials o corporals de naturalesa sexual
- Suggeriments i comentaris de naturalesa sexual en relació al propi cos, la vestimenta, la vida privada, l'orientació sexual, la discapacitat, etc.
- Tocaments de naturalesa sexual (pessigades, intents de petó, contacte corporal, excessiu apropament, etc)
- Trucades, missatges, correus electrònics o cartes de contingut sexual
- Rebre o mostrar material fotogràfic o objectes de contingut sexual
- Bromes sexistes o ridiculitzadores
- Proposicions sexuals repetides, o insinuacions en relació a la conducta sexual
- Actes sexuals no consentits (violació o intent de violació)

Davant de qualsevol sospita, les persones no han d'abordar la situació en solitari. S'ha de parlar immediatament del cas amb els professionals del Club que puguin ajudar i iniciar el procés d'actuació:

1. El procediment s'inicia amb la comunicació verbal o escrita formulada per la víctima, el seu representant legal, o qualsevol persona que tingui coneixement de la situació d'assetjament o abús sexual, al Director Tècnic del Club. Si la comunicació es formula verbalment es procurarà, sempre que sigui possible, la seva ratificació posterior per escrit.
2. S'entrevistarà a les persones afectades - denunciants, denunciats presumpta víctima-, i als testimonis i altres persones d'interès, si n'hi ha.
3. Dins del termini de 10 dies naturals des del coneixement dels fets, s'haurà d'elaborar un informe amb la seva corresponent valoració i proposta d'actuacions.

La investigació haurà de realitzar-se d'acord amb els principis de confidencialitat, celeritat, prudència i amb la màxima sensibilitat i respecte per a les persones implicades, prioritzant en els casos en què es vegin involucrades persones menors d'edat.

Davant l'evidència d'un delictes sexual, en cas de què l'apreciació de l'acte comès o del seu intent és que es tracta d'una agressió física o violació:

1. La persona que presenciï una situació de delictes sexual, haurà d'acostar-se a la víctima, protegir-la i mostrar el seu suport
2. Avisar urgentment al CAS, que haurà de contactar immediatament a la policia i l'autoritat competent en matèria de benestar de la infància i joventut, així com comunicar-ho a la direcció del Club, que serà qui contactarà amb a la família de la víctima.
3. Escoltar la persona agredida amb molta atenció i respecte, proporcionar-li recolzament emocional i no deixar-la sola en cap moment
4. Acceptar ajuda de les persones que s'acostin a donar suport
5. Identificar la persona agressora i intentar retenir-la fins que arribin les autoritats competents, sempre i quan no es posi en perill la integritat física de les persones que ajuden

Cal recordar que és important:

- Vetllar per la seguretat integral de l'infant o jove.
- Contactar immediatament amb el pare i la mare de la persona, si aquests no han estat prèviament avisats
- Si el pare o la mare no han informat el servei de protecció i benestar de la infància, contactar amb els serveis socials.
- Si l'infant o jove mostra signes físics d'abús sexual o altres, cal portar-lo immediatament al centre de salut.
- Una vegada s'ha informat del cas a les autoritats competents, aquestes juntament amb la policia són les que han de donar els passos següents.
- Evita i talla els possibles rumors